

Predikatie over Spreuken 3:32, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 10 september 1950 te Den Haag

Gezongen: Psalm 84:5 en 6.

Gelezen: De Twaalf artikelen des geloofs; Spreuken 3.

In deze dienst werden enkele huwelijken bevestigd.

Gebed:

Doe ons, Heere, door Uw genade tot U naderen met eerbied en diep ontzag. Gij hebt ons welgedaan, ons gezegend niet alleen met het leven, maar ook met de gezondheid en de krachten. Hoe groot zijn deze voorrechten! Zovelen verkeren in heel andere omstandigheden. Menigeen ligt aan een ziekbed gebonden, en er zijn anderen die nooit sterk waren. Doe ons Uw goedheid opmerken, erkennen en waarderen, en laat Uw goedertierenheden ons leiden tot en verbinden aan U. Wil ons aanzien in de Heere Jezus. In onszelf aangemerkt zijn wij volstrekt waardeloos, dus verwerpelijk. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En wil ons bekwaam en gewillig maken om het pad Uwer geboden te lopen. Verwijd daartoe ons hart.

Wij zijn aan de middag van deze schone en tot Uw dienst in het bijzonder afgezonderde dag vergaderd met elkander aan deze plaats, geschaard om Uw Goddelijk Woord. Doe ons Uw goedheid hierin ons betoond, opmerken, erkennen en waarderen, en doe ons van een gelegenheid als deze gebruikmaken tot eer van U en tot zaligheid van ons, naar ziel en lichaam beide. Geef ons in de opening van onze lippen Uw getuigenis, en doe ons zeggen wat waar is, wat strekt tot eer van U, en wat zou kunnen dienen tot onze behoudenis. In de dagen van Uw omwandeling op aarde zei U eens: 'En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt.' Door Uw Woord maakt Gij U bekend. Doe ons acht geven op en horen wat de Geest tot de gemeenten zegt.

Gedenk onze zieken. Gedenk hen die het rouwkleed moesten aantrekken. Ontferm U over ieder die in bijzondere moeilijkheden is. Leer nog roepen uit de benauwdheid tot U, bij Wie uitkomsten zijn tegen de dood.

Zegen en sterk Uw Kerk, Heere. Houd haar staande. Breid haar nog

uit, en doe haar met vreugde en ootmoed haar weg achter U gaan in de verwachting dat het niet altijd zo zijn zal.

Erbarm U over het mensdom. Het wil zichzelf helpen, en het verderft zichzelf. Laat Gij het begaan, dan richt het alles te gronde. Maar zo het bestaat in Uw raad, oefen nog invloed uit ten goede. En zo het mogelijk is, bewaar ons voor de verschrikkingen van de oorlog.

Amen.

Gezongen: Psalm 1:1 en 2.

In het u voorgelezen hoofdstuk vindt u een woord waarbij wij uw aandacht deze middag gaarne gedurende enige ogenblikken zouden willen bepalen. Het is Spreuken 3 vers 32:

‘Want de afwijker is den HEERE een gruwel, maar Zijn verborgenheid is met de oprechten.’

‘Zijt niet nijdig over een man des gewelds, en verkies geen van zijn wegen’, vers 31. En vers 32: *‘Want de afwijker is den HEERE een gruwel, maar Zijn verborgenheid is met de oprechten.’*

De Schrift, mijn zeer geachte toehoorders, spreekt van tweeërlei mensen, van rechtvaardigen en goddelozen. Wij hebben dus onder de goddeloze, of (zoals hij hier genoemd wordt) afwijker, niemand anders te verstaan dan de mens die niet gelooft.

Volgens de eeuwige bestemming Gods is de zaligheid voor de mens in de Heere Jezus Christus. Zó doordrongen was de apostel Paulus van deze waarheid, dat hij schreef aan de gemeente van Korinthe: ‘Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus, en Dien gekruisigd’ (1 Kor. 2:2). De zaligheid wordt de mens aangeboden. En hem wordt gezegd, niet alleen dat hij de vrijheid, maar ook de plicht heeft om wat hem aangeboden wordt, door een oprecht geloof te omhelzen. De afwijker, van wie hier gesproken wordt, doet dit echter niet. Hij slaat andere wegen in om zijn geluk te bereiken of te bevorderen. En zo gaat hij in tegen een van God ingestelde orde. Hij zegt: ‘Wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust’ (Job. 21:14). Deze mens, zo vinden we in onze tekst, *‘is den HEERE een gruwel.’*

De HEERE, dat is God: Vader, Zoon en Heilige Geest. Meer dan eens hebben wij stilgestaan bij de Naam waaronder God in de Schrift en ook hier voorkomt. Wij doen dit nu niet. Maar de verklaring van deze Naam vindt u in Openbaring 1 vers 8: 'Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, zegt de Heere.'

Van de mens nu die niet gelooft, afwijkt van de door God gegeven regel, heeft volgens onze tekst de HEERE een gruwel. Hij onttrekt Zich aan deze mens, Hij wil van hem niet weten. Hij beschouwt hem als een onreine, en Hij onthoudt hem Zijn genade en Geest. Wanneer dit zo blijft, dan is het zeker dat de afwijker zijn ongeluk, zijn eeuwig ongeluk tegemoet gaat, want: Wie heeft zich tegen de HEERE verhard en vrede gehad? (Job 9:4).

'Maar', zo volgt in de tekst, '*Zijn verborgenheid is met de oprechten.*' Wanneer wij onder de afwijker moeten verstaan de mens die niet gelooft, dan volgt dat de oprechte van wie hier gesproken wordt, de gelovige is. Hij die gelooft, respecteert het gebod Gods. Men vroeg eens aan de Heere Jezus: 'Wat zullen wij doen, opdat wij de werken Gods mogen werken?' Het antwoord van Christus was: 'Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem Dien Hij gezonden heeft' (Joh. 6:28, 29).

Wat doet nu de oprechte? Hij bekent dat, ten eerste, zijn leven verwerpelijk is, ten tweede, zijn hart een ellendige poel van ongerechtigheid genoemd kan worden, ten derde, zijn natuur niet de minste overeenkomst heeft met de heiligheid Gods. Hij erkent de rechtmatigheid van de eis en van de vloek van Gods Wet beide. Hij bekent dat hij een afwijker is. Hij spreekt het uit dat hij in het diepst van zijn bestaan is tegen Gods raad en wil aangaande de verlossing van de mens. Hij gelooft in de zending van Christus. Hij belijdt en betuigt dat de Heere Jezus Christus genoegzaam is tot zaligheid. Hij eerbiedigt de aanbidding van de Heere Jezus door God. Hij houdt voor waarachtig dat deze aanbidding hem geldt, zo goed als bijvoorbeeld Petrus, Paulus en Johannes. Hij komt tot Christus. Hij omhelst de Heere Jezus en hij wenst Hem te volgen met verzaking van de wereld en met verloochening van zichzelf. De Heere Jezus aanschouwende, roept hij uit: 'Ik heb het gevonden! Ik heb het gevonden!' Het is bekend dat eens een Grieks wijsgeer,* lang voor de

* Archimedes (ca. 287-212 v. Chr.)

geboorte van de Heere Jezus Christus, deze woorden sprak: ‘Dos moi poe stoo’, dat is: ‘Geef mij een plaats waar ik kan staan.’ Wie gelooft, heeft zulk een plaats gevonden. Hierom zegt dan ook de apostel Paulus, naar ik meen op drie plaatsen: ‘Gij staat door het geloof’ (Rom. 11:20, 1 Kor. 16:13, 2 Kor. 1:24). En ik mag er aan toevoegen dat de ganse helle-macht en de gehele wereld en eigen vlees en bloed zullen blijken niet in staat geweest te zijn om hem van deze plaats te verdringen!

Deze mens, de gelovige dus, wordt in onze tekst en op vele andere plaatsen in de Heilige Schrift ‘*een oprechte*’ genoemd. Wat is er dan van hem te zeggen, behalve hetgeen wij reeds hebben opgemerkt? Hij stort zijn hart voor God uit, zonder iets achter te houden. Dit is somtijds moeilijk, maar hij doet het. ‘’k Bekend’, o HEER’, aan U oprecht mijn zonden’, zo de dichter van de 32e Psalm (vs. 3 ber.). Er is in zijn hart een gebed: ‘HEERE, maak mij Uw wegen bekend, leer mij Uw paden’ (Ps. 25:4). Dit betekent dat hij de ganse wereld verzaakt. Hij vraagt het niet aan zijn naaste en hij houdt ook geen rekening met zichzelf. Hij verloochent zichzelf. De oprechte heeft meer liefde tot zijn plichten dan tot zijn voorrechten. Hij heeft Christus omhelsd niet alleen als Priester maar ook als Profeet en Koning. Het is hem te doen niet alleen om *vergeving* van zonden, maar ook om *vernietiging* van zonden voor eeuwig. Hij wenst buitenshuis dezelfde te zijn die hij binnenshuis is, en omgekeerd, al is dit somtijds een zware strijd voor hem. Hij wenst te volgen, waarheen ook. Een oprechte is gekomen in het onvoorwaardelijke, als Abraham, die op de roepstem Gods Ur der Chaldeeën verliet, zijn land en zijn maagschap, en bereid was om Izaäk, zijn enige, te offeren – en als de apostel Paulus, die deze woorden eens sprak: ‘Hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus’ wil schade geacht’ (Filipp. 3:7). Hij stelt de eer van God boven de eer van de mensen, en hij stelt het belang van Gods zaak boven zijn particuliere aangelegenheden. Voor de oprechte is het God, zoals het voor de afwijker de wereld is.

Met de oprechte, zegt onze tekst, is de verborgenheid Gods. Dit betekent dat God met hem gemeenzaam is. ‘Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doe?’ (Gen. 18:17). Hoe menigmaal heeft een kind van God iets geweten lang voordat het plaatsgreep! Hij doet de oprechte tot Zijn stoel naderen, zodat er als een uitstorting van het hart is. Hij troost de oprechte. Bijvoorbeeld: Hij doet hem zien dat hij in de rechte weg is;

Hij geeft hem te kennen dat hij beantwoordt aan de eigenschappen des geloofs. Soms geeft Hij hem een blik in de onbegonnen eeuwigheid. 'Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid' (Jer. 31:3). De Voorzienigheid werkt vooruit, en dan vindt de oprechte dat God voor hem gewerkt heeft, tot zijn diepe verwondering, zodat hij zeggen moet: 'Welk een God zijt Gij, en dat voor mij!' Zo is de oprechte een gelukkig mens en bestemd om voor eeuwig zalig te zijn, terwijl van de afwijker precies het tegenovergestelde moet worden gezegd: hij is een rampzalige en gaat zijn eeuwige rampzaligheid tegemoet.

Gezongen: Psalm 1:3 en 4.

Uit wat wij hebben gehoord, en in het bijzonder ook uit de tekst waarover wij hebben nagedacht, blijkt duidelijk dat er volgens de Heilige Schrift twee wegen zijn, waarvan de ene ten verderve en de andere tot gelukzaligheid voert. Het ligt op uw weg om te onderzoeken op welke van deze twee gij u bevindt.

Van nature zijt gij op de slechte weg, op de weg waarvan het einde een omkomen is. Immers, God heeft bij uw geboorte u Zijn beeld onthouden, en in deze staat zijt gij de Heere een gruwel. Gij behoeft echter niet om te komen. Er is een middel van behoudenis, en dit middel wordt u voorgedragen en aangeboden in de prediking. Zo gij dit middel te baat neemt, om het kort te zeggen, zo gij gelooft in de Heere Jezus Christus – gij zijt het verderf ontkomen en bestemd om de eeuwige gelukzaligheid vroeg of laat in te gaan.

Hebt gij uw keus gedaan? En was uw keus goed? Zij was goed wanneer gij verschrikt zijt geworden op het gezicht en de kennismaking van de toestand waarin gij u van nature bevindt. Uw keus was goed wanneer als het ware de haren u te berge zijn gerezen bij de gedachte aan het gevaar waaraan u blootgesteld was. Immers, had God uw levensdraad afgesneden, gij zoudt verzonken zijn in de poel des vuurs, die daar brandt tot in alle eeuwigheid. Goed was uw keus wanneer gij vastgezet zijt geworden – ik bedoel wanneer diep in uw ziel zich plaatste de gedachte: Blijf ik die ik ben, dan ben ik voor eeuwig verloren; maar ach, dat er verandering komen mocht! Wanneer dit zo is, dan hebt gij van dit ogenblik

af geen rust meer gekend en uw vrees was onder andere dat u ergens zou ophouden. Begrijpelijk, want indien iemand gedurende enige tijd waarlijk indrukken had van de eeuwigheid, en gevoel van de noodzakelijkheid om behouden te worden, en hij geeft het daarna weer op, laat het gaan ter wille van wat ook, dan is hij, om zo te zeggen, in dubbele zin een afwijker, van wie de Heere een gruwel heeft! Met sprekende daden zegt hij: 'Ik heb er geen lust in; wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust.' Goed was uw keus wanneer gij uw ellende gezien hebt, uw ellende als gevolg van uw zonde. En wat is voornamelijk onze ellende? Het zijn buiten God en buiten Christus, het leven zonder het beeld van God. Goed is uw keus geweest wanneer gij uit de toestand waarin u zich bevindt, hebt willen verlost worden. Gij vindt dit bij de stokbewaarder: 'Lieve heren, wat moet ik doen opdat ik zalig worde?' (Hand. 16:30). Goed was uw keus wanneer gij gekomen zijt tot God, gezegd hebt: 'Wij komen tot U, want Gij zijt de HEERE onze God' (Jer. 3:22), wanneer gij getreurd hebt over uw zonde en daar nog over treurt.

Wanneer gij deze keus, de goede keus, gedaan hebt, dank de Heere; want hoe weinigen valt het te beurt om een waarlijk goede keus te mogen doen! Wij zien het voor onze ogen. De wereld trekt, men heeft de zonde lief, en men volhardt in de oude weg. En zijn er ook al eens enige indrukken of werkzaamheden: óf men geeft het op, óf men blijft steken en komt niet tot God door de Heere Jezus Christus in een waarachtig geloof. Wees een nederig mens. Vergeet nooit waar God u vandaan gehaald heeft. En waar heeft hij u vandaan gehaald? Vergeet evenmin wat gij van nature zijt en blijft. Gij hebt toch beleden dat gij de grootste van alle zondaren zijt? Houd dit in gedachtenis, dan zult gij u boven uw naaste niet kunnen plaatsen. Heb een grote liefde tot het gebruik van de goede middelen. Onder de goede middelen versta ik die welke God Zelf heeft verordineerd, zodat ik u verder daar niets over hoeft te zeggen. Wees een bidder, een overdenker. Houd van de beoefening van de dingen. 'Ik heb ze altijd gelukkig geacht,' zei eens iemand op zijn sterfbed, 'die een goede consciëntie en een goede zaak hadden.' Dat is een schoon woord! Een goede consciëntie: dat is een consciëntie die door het bloed van Christus gereinigd is. En een goede zaak is elke zaak die ons door God opgelegd is. Zo wij deze zaak hebben omhelsd, dan hebben wij een goede zaak. Volg de Heere, dat is klem u vast aan het Woord. Dat is u

immers verklaard van binnen door de Heilige Geest? Er is toch tot u gezegd door een stem van boven, dat is de stem van het Woord en van de Heilige Geest: 'Dit is de weg, wandelt in denzelven' (Jes. 30:21)?

Moogt gij deze raadgevingen ter harte nemen, dan zult gij de tijden die gij beleeft, kunnen weerstaan, en als overwinnaar zult u uit de strijd opkomen. Acht u dit geen begeerlijke zaak? Welnu: 'Dit is de overwinning die de wereld overwint, namelijk ons geloof' (1 Joh. 5:4). Wij hebben schipbreuk geleden in Adam en in ons eigen leven, maar Christus, Zich vasthoudende aan het Woord des Vaders, heeft overwonnen. Zijn overwinning is de onze, zo *Hij* de onze is.

Amen.

Gebed:

Wil door Uw genade, Heere, Uw zegen gebieden zowel over de bevestiging van het huwelijk van deze jonge mensen als over de prediking. Doe ons deze dingen hoogachten. Het goede komt van U. Het kwade is er. Leer ons dan het waarachtig goede kennen en van U verwachten. Alleen Gij zijt goed en in U is goed ieder die zich vastklemt aan U, en geen ander verlangen heeft dan te mogen zijn waar Gij zijt, te mogen volgen waarheen Gij wilt dat hij gaan zal.

Ach, vergeef het zondige dat er in de prediking was, en wil haar gebruiken om ons de ware staat van zaken te doen kennen bij de aanvang en bij de voortgang. Is het niet anders dan zo, dat wij in onszelf verloren en in U behouden zijn, laat ons dan deze waarheid ter harte nemen en niet kunnen rusten voordat wij met de dichter van de oude dag geleerd hebben te zeggen: 'Ik neem mijn toevlucht onder de schaduw Uwer vleugelen, totdat de verdervingen zullen voorbij zijn gegaan.'

Amen.

Gezongen: Psalm 25:7.

Predikatie naar aanleiding van de herdenking van de Kerkhervorming door ds. J.P. Paauwe op 1 november 1950 te Den Haag

Gezongen: Psalm 78:1 en 2.

Gelezen: Romeinen 10.

Gebed:

Ach Heere, dat zal niet één van Uw kinderen ontkennen, dat Gij in de Zoon Uwer liefde Uw hand hebt uitgestrekt en nog uitstrekt naar een tegensprekend en ongehoorzaam volk. Dat menigeen dit nog eens met schaamte en droefheid mocht krijgen te belijden.

Gij hebt ons bewaard en het is door Uw goedheid dat wij aan de avond van deze werkdag met elkander nog mogen vergaderd zijn. Doe ons Uw goedheid opmerken, erkennen en waarderen, en geef ons van Uw goedheid gebruik te maken tot eer van U en tot heil van onszelf. Het gaat er voor ieder mens om dat hij U en zichzelf leert kennen. Wanneer dit niet gebeurt, dan is men blootgesteld aan alle wind van leer. En hoever dit gaat, niet alleen gaan kán, maar ook gáát, dat zegt ons een dag als deze, waarop het antichristisch karakter van de antichrist nog meer openbaar is geworden.* En, Heere, waren de dwalingen van deze mensen maar de enige! Maar de wereld is vol dwalingen. En nu is het enige middel om daaraan ontdekt en daarvan verlost te worden: de prediking van U, de prediking van Wet en Evangelie, de prediking van de zaligheid die door U verworven is, met welke zaligheid Gij gezeten zijt aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen.

Ach, laat ons door Uw genade kunnen protesteren. Wij dragen de naam van protestanten. Welnu, laat ons dan ook kunnen en willen protesteren, protesteren tegen de dwalingen – maar dan vanuit de waarheid; anders zou ons protest geen betekenis hebben. Laat deze prediking ook een protest zijn.

Schenk ons in de opening van onze lippen Uw getuigenis, en doe ons werkzaam zijn, in spreken en in horen beide, tot eer van U en tot heil

* Op 1 november 1950 (Allerheiligen) heeft paus Pius XII tot dogma (officiële leerstelling van de Roomse kerk) verklaard dat de maagd Maria ten hemel is opgenomen.

van onszelf, van de onzen, van ons volk, van de gehele wereld.

Sterk Uw Kerk. Het schijnt dat ze niets is. En in Uw hand is zij toch zoveel. Want dán zegt ieder lid ervan: 'Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.' Breid Uw Kerk nog uit. Gedenk onze zieken en allen die in bijzondere moeiten zich bevinden. Uw Kerk zegt van U dat Gij een Toevlucht zijt en een Sterkte. Leer nog menigeen hiervan gebruik maken. Erbarm U over het mensdom. Het wil zichzelf helpen – en het kan zichzelf niet helpen, en zo wil het ook zichzelf niet helpen. Erbarm U. Breek de vijandige machten. Zo het bestaat in Uw raad, oefen invloed uit ten goede. Maar doe ons bukken, opzijgaan, U gerechtigheid toeschrijven.

Amen.

Gezongen: Psalm 74:2, 3 en 4.

Het was, mijn zeer geachte toehoorders, gelijk u allen bekend is, gisteren de dag van de Kerkhervorming van de zestiende eeuw. Het was eerst mijn plan om de prediking over Mattheüs 5 vers 13 ('Gij zijt het zout der aarde') voort te zetten, maar ik ben van gedachte veranderd. Grote mannen en vrouwen moeten herdacht worden. Wanneer een volk dit niet doet, dan gaat het naar de ondergang. Zo vragen wij dan uw aandacht gedurende enige ogenblikken niet voor Luther, maar voor het werk dat de Heere door deze man in de zestiende eeuw heeft tot stand gebracht. Wij vragen uw aandacht dus voor God.

Wij zeggen u eerst iets van de verschillende data in Luthers leven, daarna maken wij enige opmerkingen over zijn bekering, en dan besluiten wij met uw aandacht te bepalen bij de betekenis van de prediking van Luther.

Luther was een boerenzoon. Zijn vader wilde dat zijn begaafd kind rechten zou studeren. Met dit doel zond hij hem naar Erfurt. Dit was in 1501. Luther was toen achttien jaar oud. Een gebeurtenis bracht verandering, ingrijpende verandering in het leven van de toekomstige hervormer. Zijn vriend Alexis werd aan zijn zijde door de bliksem dodelijk getroffen. Dit sterven maakte zo'n diepe indruk op het gevoelige en ontvankelijke hart van de jonge Luther, dat hij het besluit nam de wereld te verlaten. Hij ging in het klooster van de Augustijnen.

Luther had diepe indrukken van dood en eeuwigheid. Hij voelde dat hij voor God niet kon bestaan. De weg van verlossing was hem niet bekend. Luther legde zich ongelooflijk zware beproevingen op. Hij zegt ergens: ‘Als men door monnikerij, dat is door de werken der Wet, zalig kon worden, dan zou ik op deze manier zalig zijn geworden.’

In 1507 ontvangt Luther de priesterwijding. In 1512 is hij hoogleraar te Wittenberg. In 1510 begeeft hij zich te voet van Wittenberg naar Rome over de passen van de Dolomieten. In het klooster bestudeert hij de Heilige Schrift en stelt zich daarmee op een afstand van de kloosterbroeders. Want wie vroeg daar naar waarheid? Hij ontmoet doctor Staupitz, en deze geleerde man spreekt hem van het geloof in Jezus Christus. Hiervan had Luther nog nooit gehoord. Na veelvuldige en zware worstelingen breekt eindelijk het licht in de ziel van Luther door. Hij zegt er dit van: ‘Hier gevoelde ik ogenblikkelijk dat ik geheel nieuw geboren was en nu meteen een wijd geopende deur gevonden had om zelf het Paradijs in te gaan. De lieve Heilige Schrift beschouwde ik nu heel anders dan tevoren. Spoedig liep ik derhalve de gehele Bijbel door, voor zover ik mij die herinneren kon, en verzamelde ook in andere woorden naar deze regel hun verklaringen: namelijk dat Gods werk betekent dat God in onszelf werkt; Gods kracht, waarmee Hij ons krachtig en sterk maakt; Gods wijsheid, waarmee Hij ons wijs maakt; evenzo de andere: Gods sterkte, Gods heil, Gods heerlijkheid en dergelijke. Zoals ik nu tevoren dit woordje ‘Gods gerechtigheid’ met volle ernst haatte, zo begon ik het nu daarentegen als mijn allerliefste en troostelijkste woord op hoge waarde te schatten. Dezelfde plaats van Paulus (Rom. 1:17) was nu in der waarheid de rechte poort tot het Paradijs.’

Gij weet dat de apostel Paulus schrijft in Romeinen 1 vers 17: ‘Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde geopenbaard uit geloof tot geloof; gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.’ Als een mens, zo wordt hier ons uitgelegd, God zoekt, dan moet hij beginnen met de gerechtigheid of rechtvaardigheid te zoeken. Deze gerechtigheid of rechtvaardigheid wordt openbaar in het Evangelie. In hetzelfde wordt de gerechtigheid Gods geopenbaard. Deze gerechtigheid is de gerechtigheid Gods. En dit wil zeggen dat zij Gode aangenaam is. Zodat, wanneer een mens, deze gerechtigheid in het Evangelie gevonden hebbende, haar door een waarachtig geloof zich toegeëigend heeft, hij

dan Gode aangenaam is, zoals Henoeh en vele anderen Gode behaagd hebben.

Nu staat er: 'uit geloof tot geloof'. Het geloof, waardoor de gerechtigheid van Christus gezien wordt in het Evangelie, is in het begin zwak. Men ziet het aangezicht van de Vader in Christus Jezus, maar als van verre. Er staat: 'uit geloof tot geloof', dat is tot toeneming, tot vermeerdering van het geloof.

'Gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.' Hij die rechtvaardig is in de gerechtigheid van de Heere Jezus Christus krachtens de betoning van de barmhartigheid Gods aan zijn ziel, hij zal leven door het geloof.

Deze tekst was het middel waardoor in de ziel van Luther het licht kwam, het licht waarvan gesproken wordt in de 36e Psalm: 'In Uw licht zien wij het licht' (vs. 10).

Luther was een prediker geworden, gevonden, geroepen, gevormd door God. En vanaf dat ogenblik ontvlamde de vijandschap allerwege. Dit is nooit anders geweest. Heb de naaste lief door een waarachtig geloof en toon hem dit door hem Christus aan te bieden, en hij wordt uw vijand! Luther bracht het Evangelie, en hij protesteerde met klem en kracht tegen de dwalingen.

In de vroege morgen van de 31e oktober in het jaar 1517 hechtte Luther zijn beroemd geworden 95 stellingen aan de Slotkapel van de stad zijner inwoning. De kerk verdroeg dit alles niet. Al in 1521 werd Luther op de Rijksdag te Worms geroepen om zich te verantwoorden. Hij deed dit. Er staat immers: 'Hij laat, in tijd van nood, hen niet verlegen' (Ps. 37:20 ber.), en nog eens: 'Gij zijt niet die spreekt, maar het is de Geest uws Vaders, Die in u spreekt' (Matth. 10:20). Maar in al wat Luther tot zijn verdediging liet horen, stelde men geen belang. Men wilde slechts één ding, namelijk dat hij herroepen zou. 'Dat wil ik wel doen', zegt Luther. 'Ik wil alles herroepen. Ik beken dat de boeken die daar op tafel liggen door mij zijn geschreven. Ik neem alles terug als... gij mij uit het Woord kunt bewijzen dat ik gedwaald heb.' Het beroep op de Heilige Schrift werd daar echter niet toegelaten. De Rooms-Katholieke kerk is totalitair, *was* het en *is* het, zoals het nationaal-socialisme totalitair was en zoals het communisme het is. Het is in wezen precies hetzelfde. En van nature is ieder mens totalitair! De wedergeboorte verlost hem daarvan.

Wanneer nu Luther ziet dat het beroep op de Heilige Schrift niet toegelaten wordt, dan spreekt hij de historische woorden: ‘Het is niet geraden iets tegen het geweten te doen. Hier sta ik. Ik kan niet anders. God helpe mij.’

Het is natuurlijk geëindigd met de excommunicatie, dat is de verbanning van Luther. Een gedeformeerde kerk, dat is een kerk die afgeleden is van de apostolische belijdenis, wil wel hervormd worden, veranderd – zij wil echter niet hervormd worden door het Hoofd van de Kerk!

Wellicht hebben wij in het weinige dat wij hebben opgemerkt wel enige dingen gevonden die u licht geven in de zaken die onze tijd beroeren, want waarlijk, toehoorders, er is niets nieuws onder de zon.

Nu nog een ogenblik over het laatste punt: de prediking van Luther. Nu, het is niet moeilijk na te gaan wat Luther gepredikt heeft. Luther, wij hebben het u al gezegd, wist dat hij voor God niet kon bestaan. Hij was er van overtuigd dat wanneer hij in de toestand waarin hij zich bevond kwam te sterven, hij voor eeuwig verloren zou zijn. Hij had leren kennen een heilig en rechtvaardig God, zijn verloren staat in zijn stam- en bondshoofd Adam. Aan Luther en in Luther was Jezus Christus geopenbaard als het einde der Wet, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft (Rom. 10:4). Door deze openbaring was aan Luther het geloof geschonken. En door middel van dit geloof was hij gekomen tot Christus, had hij in het bloed van Christus gevonden de vergeving van zijn zonden. Door Christus was hij tot God gebracht. Luther was een wedergeboren mens geworden.

Deze dingen heeft Luther gepredikt. En hierin wordt de grote betekenis van deze reformator gevonden. Wie Luthers geschriften kent (en ik hoop dat gij ze allen kent), merkt onmiddellijk twee dingen op. Ten eerste dat Luther altijd op hetzelfde aambeeld slaat: de rechtvaardiging van de zondaar door het geloof in Jezus Christus. Ik betwijfel of hij ooit een predikatie heeft gehouden waarvan deze zaak niet de voornaamste inhoud was. Het tweede waardoor hij getroffen wordt, is de warmte van Luthers hart. Zijn prediking is direct van mens tot mens, van hart tot hart. Wat een voorrecht heeft dan Duitsland in die tijd gehad!

En nu nog enkele woorden tot besluit. Verstaat gij de Reformatie van de zestiende eeuw? Zou u er wel iets van kunnen zeggen? De geschiedenis van Luther kent u wel, maar verstaat u de Kerkreformatie? Gij ver-

staat haar, gij verstaat haar waarlijk, als gij God begrepen hebt en uzelf. God zegt: 'Zo waarachtig als Ik leef, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen!' (Ezech. 33:11). Hij zegt dit in Christus. Dit is het leven. Gij zegt: 'Wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust' (Job 21:14). Dit is de gevallen mens en deze mens komt nooit verder dan tot dit: 'Wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust.'

Nu zei ik: Gij hebt de Reformatie begrepen, als gij God begrepen hebt en als gij uzelf begrepen hebt. Wanneer een mens de Heere en zichzelf heeft leren kennen, dan gaat hij door middel van een waarachtig geloof uit alles uit, zó dat hij alleen God overhoudt. Hij verenigt zich met de Heere Jezus Christus, en laat zich dan in Christus Jezus verzoenen met God. Hij ontvangt hier de Heilige Geest en wordt vernieuwd naar het beeld van Christus. Hij heeft berouw in stof en as en hij vraagt: 'Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?' (Hand. 9:6). Als nu dit heeft plaatsgehad, dan begrijpt men hoe God, Die heilig en rechtvaardig is, een zondaar, een schuldig mens die verdorven is en de eeuwige dood verdiend heeft, kan en wil schenken de vergeving van al zijn zonden en het recht op het eeuwige leven. De mens is hierbij van zichzelf een verloren mens in Jezus Christus.

Is dit uw zielsgeschiedenis, dan verstaat u de Hervorming van de zestiende eeuw. Gij verstaat ook de kerk die deze grote dienstknecht van Jezus Christus uitbande. Gij verstaat de dingen van deze tijd. Gij hebt licht in politieke en in kerkelijke vraagstukken. Gij begrijpt wat er gaande is in de dagen waarin gij leeft. En naarmate dit begrip toeneemt, zegt gij met de dichter van de 57e Psalm: 'Ik neem mijn toevlucht onder de schaduw Uwer vleugelen, totdat de verdervingen zullen voorbij zijn gegaan' (vs. 2).

In het licht dat u geschonken werd, ziet gij nu dat alles wat van de leer der apostelen en profeten zich afwendde, al verder en verder moet afkomen van God. Ook deze dag spreekt hiervan. Het is u bekend wat vandaag in Rome heeft plaatsgehad. Maria is niet alleen naar de ziel maar ook naar het lichaam in de hemel, en wie dit niet gelooft, is geen goed katholiek, geen goed christen. De antichristische kerk is nog niet aan het einde. Zij gaat door, en straks zal ze zeggen: Maria heeft in vereniging met Christus de verlossing teweeggebracht.

Dit wensen wij u op het hart te drukken: leer uw christelijke religie in haar gronden kennen! En gij kent haar in haar gronden, wanneer gij

wat wij zondagmorgen besproken hebben ter harte genomen hebt of ter harte nemen zult – wanneer gij de mens gevonden hebt. Niet zodra heeft iemand de *mens* gevonden, of hij aanschouwt God in Jezus Christus. Dat is het begin! En als dit nu voor u het begin mocht geworden zijn, belijd dan deze dingen. Door zo te doen bewijst gij uw volk, ja de ganse wereld de allerbeste dienst. Belijd ze, verdedig ze; laat ze niet zonder dat u een protest hebt laten horen, aangevallen worden! Zoek geen geestelijke conversatie met mensen die tegenover deze dingen onverschillig staan of ze bestrijden. Wanneer uw maatschappelijke verhoudingen oorzaak zijn dat u ermee in aanraking komt, of familiebanden, dan is het iets anders. Maar een conversatie zult u niet zoeken. Heb voor de waarheid gelijk zij in Christus is, alles over, ook het martelaarschap! Die uit de waarheid is, zegt: ‘Hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus’ wil schade geacht. Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere’ (Filipp. 3:7, 8).

Amen.

Gebed:

Het was alles gebrekkig, Heere, ja zondig, en nochtans zoudt Gij er iets mee kunnen doen. Doe er iets mee. Doe er iets mee voor onze onsterfelijke zielen, voor onze familie, voor ons volk, voor de wereld. Gij hebt een arm met macht, Uw hand heeft groot vermogen. Heere, laat althans hier een kern wezen, die door Uw genade zich geroepen gevoelt om voor de waarheid te staan, voor de waarheid in Christus Jezus, Uw Zoon. Gij zult het dan doen, naar Uw belofte: ‘Hij Die u roept, is getrouw, Die het ook doen zal.’ Bedrogen komt men uit met alles, maar nooit met de waarheid. Zij schenkt haar bezitters het leven. Zij is wijsheid met een erfdeel. Doe ons wat is gezegd geworden over de waarheid, blijvend overdenken. De waarheid is het waard, want in haar vindt men, zo men haar zoekt, Uw eer, U, zichzelf en ook zijn behoud. Leid ons in de waarheid.

Wil ons gedenken en ons op onze wegen beveiligen. Breng ons tot de onzen. Laat ons toezien dat wij voorzichtiglijk wandelen. En laat het ons te doen zijn om een onergerlijk geweten voor U en voor onze naaste.

Amen.

Gezongen: Psalm 84:5 en 6.

Catechisatie over het goede doel van de goede werken, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 19 februari 1947 te Den Haag

Gebed:

Doe ons, Heere, door Uw genade en door de gezegende werking van Uw Geest ons voor U nederbuigen. Van U moet alles komen. Van onszelf zijn wij onbekwaam tot het geringste. Doe ons dit diep beseffen, en onze ogen opslaan tot U en zeggen: Mijn verwachting is van Hem Die hemel en aarde geschapen heeft.

Gij hebt ons bewaard, en het is door Uw goedheid dat wij hier mogen zijn. Leer ons dit op te merken, en leer er ons profijt van trekken. Geef ons door Uw genade Uw Woord, en laat van ons alles achterwege blijven. Laat het Uwe worden gezocht en in woorden worden uitgedrukt. Laat het zijn tot eer van U en dienen tot ons behoud. Ons behoud ligt in Uw weg en niet in de onze. Leid ons dan door Uw Woord en Geest in Uw weg, en treed in het gericht met ons niet. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

Amen.

Gezongen: Psalm 25:1, 2 en 3.

Gij weet dat wij spreken over de goede werken. Wij hebben gezegd dat goede werken moeten hebben een goede oorsprong, een goede regel en een goed doel. Over de goede oorsprong en over de goede regel hebben wij gesproken. Wij moeten vanavond dus iets zeggen over het goede doel.

Ja, het spijt mij wel dat ik niet wat luider kan spreken, want ik ben niet helemaal in orde en heb vooral last van mijn keel. Daarom kan ik mij op het ogenblik niet beter verstaanbaar maken dan ik nu doe.

Dus: het goede doel. Dit doel is God, Zijn eer. Ja, dat is spoedig gezegd: de ere Gods. Wij kennen de uitdrukking 'Ad majorem Dei gloriam', tot meerdere eer van God. Maar er is in dit opzicht wat gezondigd. De Roomse Kerk heeft de mensen naar de brandstapel verwezen met het 'Ad majorem Dei gloriam', tot meerdere eer van God.

Wij moeten dus trachten deze zaak gedurende enige ogenblikken rus-

tig met elkaar te overdenken. Er wordt gesproken van de ere Gods, en dan wordt er gezegd dat men iets doen moet tot ere Gods. Maar nu weet u wel dat het mijn gewoonte is om te vragen. En de vragen die ik u doe, heb ik altijd mijzelf eerst gesteld. Welnu, ik kom dan nu met deze vraag: Wat is eigenlijk de ere Gods? Deze vraag dienen wij wel vóór alles te stellen en te beantwoorden: Wat is de ere Gods?

De eer van God. Nu, wij kunnen eigenlijk God geen eer toebrengen. Dat spreekt vanzelf, en hierover hoef ik niet lang met u na te denken. Maar dat is weer wat anders: dan verstaan wij onder de ere Gods de heerlijkheid van God, *dit* dat God heerlijk is. Dat is Zijn eer, dat Hij heerlijk is. Dus de goede werken moeten dan eigenlijk zijn: zaken die uitdrukken dat God heerlijk is, nietwaar? Dat kunt u allen volgen: goede werken moeten uitdrukken dat God heerlijk is. Juist. Wanneer nu iemand een goed werk doet, dan doet hij eigenlijk niets anders dan zeggen – al gebruikt hij die woorden nu niet – dan zeggen: ‘Dat is God, dat is God.’

Dus iemand die een goed werk doet, laat God aan zijn naaste zien. Hij laat God aan zijn naaste zien, zodat deze naaste moet bekennen: ‘Kijk, daar is nu iemand die wordt door God geleid. Dat is een mens die wordt door God geleid. Dat is iemand in wie de kracht Gods openbaar wordt. Dat is een persoon die in de waarheid wordt ingeleid. Dat is iemand die zichzelf niet op het oog heeft. Dat is een mens die niet aan zichzelf denkt, die zichzelf niet laat gelden, maar alleen God naar voren brengt.’ Nietwaar, zo is het toch? Zo is het. Dat is het.

Wanneer nu iemand zo handelt, dan handelt hij ten eerste in gehoorzaamheid, in gehoorzaamheid aan God. En ten tweede, in zijn handelingen die hij verricht, werkende in gehoorzaamheid aan God, drukt hij uit de christelijke deugden, kennis van en liefde tot de waarheid. Het is werken in de kracht Gods, met voorbijzien van onszelf. En als men zó handelt, nog eens: in gehoorzaamheid aan God, aan het Woord, en daarmee uitdrukt de christelijke deugden, en daarbij dan God laat zien (dat is hetzelfde), zo iemand verricht dan een werk tot eer van God.

Ja, u voelt wel dat het dit moet wezen en dat wat dit niet is, het onmogelijk zijn kan. Want één van tweeën: ik doe het tot mijn eer óf ik doe het tot eer van God. Maar als ik het tot mijn eer niet doe, nu, dan ben ik weg, *dan ben ik weg*. En doe ik het tot eer van God, dan ben ik *ook* weg. Maar als ik het tot eer van mijzelf doe, dan is *God* weg. Dat is allemaal

duidelijk, nietwaar? Dus, het is nog niet zo ingewikkeld als wij geneigd zijn te denken. Alleen, je voelt wel: het stelt hoge eisen. Maar dat is ook alweer anders dan je op het ogenblik zou denken. Als ik zeg: Het stelt hoge eisen, dan wil ik daarmee niets anders zeggen dan dit: Wij moeten onszelf kwijt zijn, ons leven verloren hebben. En zolang een mens zijn leven niet verloren heeft, kan hij nooit een goed werk verrichten. Dus het ene licht het andere toe. Om dus een goed werk tot eer van God te kunnen verrichten, moeten wij onszelf kwijt zijn.

Wij moeten weten dat er een onderhandeling heeft plaatsgehad tussen God en ons. Dat moeten wij weten, en als er een onderhandeling tussen God en ons heeft plaatsgehad, dan weten wij dat natuurlijk ook, dan weten wij dat. Het spreekt vanzelf dat wij dat weten. Wij kunnen hierover aangevochten worden – dat heb ik al dikwijls gezegd – maar het is niet mogelijk dat wij er geen wetenschap van zouden hebben. Want iemand die in onderhandeling met God komt, heeft zichzelf leren kennen. Nu is de zelfkennis een even grote verborgenheid als de Godskennis. Als iemand zichzelf leert kennen, zal hij nooit zeggen: Ja, dat wist ik eigenlijk al. Nee, dat zal hij niet zeggen. Maar iets ongedachts en onverwachts en iets waarvan hij geen vermoeden had, treedt ineens in het licht. Dus dat kan er niet wezen zonder dat een mens zich daarvan bewust is. Zo is het natuurlijk ook met de kennis van het Opperwezen. Als iemand God leert kennen, dan zijn het allemaal zaken waarvan hij nooit enige kennis heeft gehad, *nooit*, zaken waarvan hij geen vermoeden had gehad. Dus alweer: dat kan niet plaatshebben zo dat de mens er nog onkundig van zou kunnen blijven dát het heeft plaatsgehad.

En dan volgt de werkzaamheid van de ziel met Christus ten aanzien van onszelf, de werkzaamheid met God, het uitgaan uit zichzelf, het overgaan in de Heere Jezus en het ontvangen van de weldaden die Christus verworven heeft voor Zijn volk: gerechtigheid en de Heilige Geest. Dit: de verandering in de verhouding van God tot hem, de opening van de Heilige Schrift voor hem, de opening van de hemelen, het voelen dat hij een vaste grond onder de voeten heeft, de verwijding des harten om het pad der geboden te lopen, en vele andere dingen. Ik zou niet durven zeggen dat iemand al deze dingen kan doormaken zonder dat hij het weet, of ook zonder dat hij er wat van zeggen kan. Laat u dat toch nooit wijsmaken.

Dus, zal een mens een werk kunnen verrichten tot eer van God, dan moet hij er zich van bewust zijn dat hij in onderhandeling kwam met het Opperwezen. Als dat nu gebeurd is, wat kun je dan eigenlijk van zo iemand zeggen? Wel, je kunt van zo iemand zeggen dat hij een gezicht gekregen heeft van de ere Gods. Ja, dat moet ik nog even toelichten. Luister maar.

Waarom moet de ere Gods bovendrijven? Wel, omdat het alles om God gaat. Want Hij 'heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wil', zo staat er in de Spreuken (Spr. 16:4). De engelen zongen: 'Ere zij God' (Luk. 2:14). Nu moet ik weten, zal ik iets kunnen verrichten tot ere Gods, dat God alle dingen gewrocht heeft, dus dat Hij, Vader in Christus, werkende door de Geest, de Oorsprong is van alle dingen. Dat moet ik weten. Want ik kan wel zeggen dat de Heere de hemel en de aarde geschapen heeft, en ik kan wel zeggen dat de bekering een werk Gods is, ik kan wel van alles zeggen, want ik kan zoveel lezen, en er staat zoveel in de Bijbel, en de predikanten van wie ik de boeken in mijn kast heb staan, hebben zoveel geschreven, en zo'n slecht verstand heb ik ook weer niet... Ik kan een massa dingen zeggen, maar... nu komt het er op aan als ik wat zeg, dat ik mijzelf de vraag stel: 'En hoe is dat nu in je binnenste? Weet je dat nu?' Ja, dan moet ik een antwoord kunnen geven, nietwaar? Want alleen dán weet ik het.

Nu, dus wanneer weet ik in mijn binnenste dat God de Schepper is van hemel en aarde? Ja, jullie kunnen op deze vraag niet antwoorden, want ik spreek alleen. Maar ik heb de vraag gesteld, dus ik ben verplicht om haar te beantwoorden en dat doe ik ook. Wanneer God voor mij geworden is het Begin, dan weet ik dat. Dat is mijn antwoord. Ik weet niet wat uw antwoord is, maar dat is mijn antwoord. Wanneer God voor mij geworden is het Begin, dan weet ik dat Hij de Oorsprong is van alle dingen, de Schepper, de Herschepper en ook de Onderhouder van alle dingen. Nu, dat moet ik weten, want er staat: 'God heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wil.'

Ik moet God hebben leren kennen als de Werker, en ik ken Hem zo, als ik Hem heb leren kennen als de Beginner. U weet wel dat er in de brief aan de Galaten gesproken wordt van een beginnen met de Geest: 'Daar gij met den Geest begonnen hebt' (Gal. 3:3). Begonnen met de Geest, dat is hetzelfde als God leren kennen als het Begin. Dan moet ik

Hem verder kennen als Degene Die alle lof en eer en dank waardig is. Hierover hoeven wij niet lang te praten. Als God mijn Begin is geworden, dan weet ik ook – want tegelijkertijd kom ik dat te weten – dat Hij alle lof en eer en dank waardig is. Nu zou ik willen zeggen: deze ligging moet men hebben. Als een mens zo God leert kennen als zijn Begin, en ziet dat Hij alle lof en dank en eer waardig is, dan is uit zijn hart opgekomen: ‘Zijn Naam moet eeuwig’ eer ontvangen’ (Ps. 72:11 ber.). En als u deze dingen verstaat, dan heeft u dit versje of misschien wel een ander versje gezongen, of u hebt andere woorden gezegd; maar iets dergelijks hebt u gezegd of gezongen:

Zijn Naam moet eeuwig’ eer ontvangen;
Men loov’ Hem vroeg en spa;
De wereld hoor’ en volg’ mijn zangen
Met ‘Amen, amen’ na. (Ps. 72:11)

Misschien hebt u gezegd: ‘Niet ons, o HEERE, niet ons, maar Uw Naam alleen zij de ere.’ Zie je, zo is het begonnen. Nu, wat is dat nu als nu zo iets begint? Wat gebeurt er dan eigenlijk? Dit: wat uit God is, dat keert dan tot God terug. Dát gebeurt dus. Nú wordt God de eer gegeven. Dan ben ik – als ik deze dingen nu mag verstaan – dan ben ik de man om te zeggen: ‘Ja Heere, wat U schrijft in Uw Woord, dat is waarachtig: Ik doe het niet om uwentwil, maar om Mijn heiligen Naam (Ezech. 36:22). En alleen om Uw Naam, dat is Uw eer, bekend te maken, hebt U mij zo bearbeid. En om dezelfde reden bearbeidt Gij op deze wijze al Uw kinderen, en om dezelfde reden hebt Gij alle dingen geschapen en doet Gij alle dingen.’

Dus wat God nu gedaan heeft, dat keert tot Hem terug in lofzegging en dankzegging, en dat is de dankbaarheid. Nu wordt God geëerd. Ik rook hier niet aan mijn eigen netten, en ik offer niet aan mijn eigen garen (Hab. 1:16). Ik zeg niet: Mijn boog heeft mij dat gedaan (Ps. 44:7). Ik spreek niet van de sterke benen des mans, van de kracht van het paard (Ps. 147:10). Ik spreek alleen van God, in dat ogenblik is Hij het en ik ben het niet. Hij is er gekomen, en ik ben weg. Zie, dat is de ligging die iemand hebben moet. De ligging – dat moet ik nog anders zeggen: dat is de hebbelijke genade, de hebbelijke genade. In de Latijnse

taal hebben wij daarvoor het woord 'habitus'. Habitus: hebbelijke genade. Die mens is nu zo geformeerd, zo ge-for-meerd, hij is her-vormd, hij is ge-re-for-meerd.

Dat is nu zijn ligging, maar met deze ligging kan hij niet werken. Toch moet deze ligging er wezen. Maar hij kan er niet mee werken, want de Heere Jezus zegt: 'Zonder Mij kunt gij niets doen.' U ziet dus hier – ik moet nu langzamerhand weer ophouden – u ziet dus hier wat eigenlijk de heiligmaking is, namelijk de vrucht die aan deze boom wast. Het werk dat op dit fundament gedaan wordt, dat is de heiligmaking. Er kan op dit fundament gebouwd worden hout, hooi en stoppelen, maar ook goud en zilver (1 Kor. 3:12). Wanneer is het nu goud en zilver, en wanneer is het hout, hooi en stoppelen? Het is hout, hooi en stoppelen, indien deze mens die deze ligging nu heeft, werkzaam wordt met de Wet, en het is goud en zilver, wanneer hij werkzaam wordt met het Evangelie. Wordt hij werkzaam met de Wet, dan doet hij het zelf, en dat is hout, hooi en stoppelen. En wordt hij werkzaam met het Evangelie, dan doet de Heilige Geest het door het geloof, en dat is goud en zilver en kostelijke stenen.

Gezongen: Psalm 19:6 en 7.

Abraham Hellenbroek over Jesaja 55:1

Het 'komen' uit Jesaja 55 vers 1 is een geestelijk komen, niet slechts door uiterlijk te belijden, maar door er een werkelijk gebruik van te maken. Dat wil zeggen: een komen tot de wateren, zoals een dorstige, om ze te nemen, te gebruiken, zich toe te eigenen, te drinken, waardoor de dorst waarlijk gelest wordt. En wat is dan dat komen? Niet anders dan de geloofsuitgang van de dorstende ziel naar de geestelijke wateren. Het geloof is bijna alles in de ziel: het is het oog dat wij naar Jezus wenden en waardoor wij op Hem zien; het is het oor waardoor wij gehoor geven aan de Goddelijke aanbidding; het is de mond die wij wijd open doen om verzadigd te worden en waarmee wij geestelijk eten en drinken; het is de hand waarmee wij aannemen; en het is hier nu ook de voet om tot de wateren te komen.